

2025-12-22

Visuomeninių transliuotojų finansavimo modeliai Europos Sąjungos valstybėse narėse

Šiame darbe, atsižvelgiant į šių metų lapkričio 27 d. Lietuvos Respublikos Seimo sprendimą palikti (įšaldyti) visuomeninio transliuotojo LRT biudžetą 2025 m. lygyje 2026–2028 m. laikotarpiu, o nuo 2029 metų mažinti LRT skiriamas gyventojų pajamų mokesčio (GPM) ir akcizų pajamų dalis (vietoje 1 proc. GPM tektų 0,75 proc., o vietoje 1,3 proc. akcizų tektų 0,8 proc.), yra apžvelgiami skirtingi modeliai ir principai, kaip yra finansuojami visuomeniniai transliuotojai kitose Europos Sąjungos valstybėse¹.

Išskirti galima tris pagrindinius visuomeninio transliuotojo finansavimo modelius: (1) finansavimas iš valstybės biudžeto, (2) finansavimas iš licencijos mokesčio arba (3) finansavimas iš su valstybės biudžetu nesusietų fondų. Pirmą tipą galima skirstyti į dvi dalis – finansuojama tiesiogiai iš biudžeto arba finansavimas yra susietas su atitinkamo mokesčio surinkimu. Antrasis tipas skirstomas į finansavimą iš licencijų surinktų mokesčių arba namų ūkio mokesčių. Siekiant atliepti šių 5 modelių įvairovę, darbe yra apžvelgiamos šios ES valstybės: Airija, Austrija, Čekija, Danija, Estija, Latvija, Nyderlandai, Prancūzija, Suomija, Švedija ir Vokietija.

Visi visuomeninio transliuotojo finansavimo būdai yra daugiau ar mažiau susiję su valdžios institucijų sprendimu – kokia biudžeto dalis bus paskirta, koks bus licencijos ar namų ūkio mokestis. Mažiausią tiesioginę politikų įtaką visuomeniniams transliuotojams gali turėti ne su valstybės biudžetu susietų specialių mokesčių naudojimas, kaip yra daroma Švedijoje ir Suomijoje. Tokiu atveju mokami mokesčiai nėra susieti su valstybės biudžetu, o yra iškart skiriami visuomeninį transliuotojų finansuojančiam fondui.

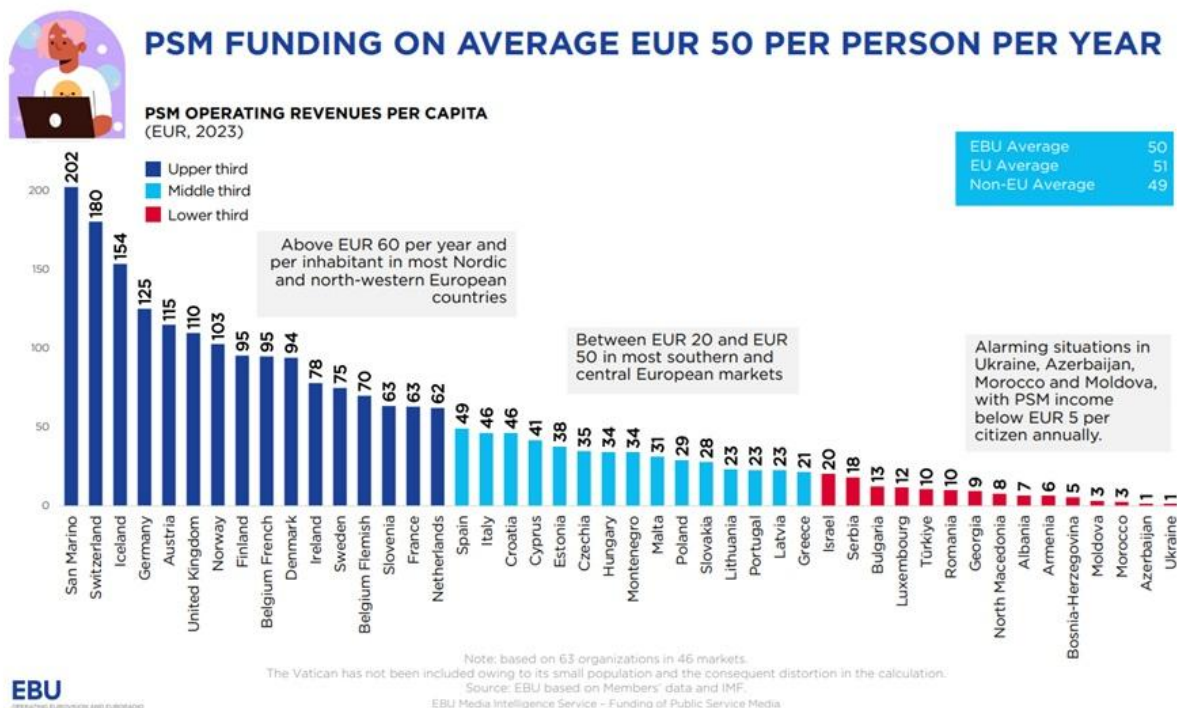
Siekiant išlaikyti adekvatų, nuspėjamą, nemažėjantį ir poreikius atitinkantį biudžetą, dalyje valstybių yra taikomi papildomi saugikliai, kada minimalus biudžeto lygis yra nustatomas keliems metams į priekį ir kasmet peržiūrimas, atsižvelgiant į kintančias kainas, atlyginimus ar kitas dedamąsias.

Lietuvoje finansavimas visuomeniniam transliuotojui yra panašus kaip daugumoje Pietų ir Centrinės Europos valstybių. Europos transliuotojų sąjungos (EBU) iliustracijoje (1 pav.) pateikiami 2023 m. duomenys. 2025 m. LRT vienam gyventojui kainavo 2,1 euro per mėnesį, o tai reiškia, kad per metus ši suma sudaro 25,2 euro, kas nėra žymus pokytis atsižvelgiant į lentelėje pateiktą informaciją. Visuomeninio transliuotojo finansavimas Lietuvoje yra dvigubai mažesnis nei Europos

¹ Edgaras Savickas, LRT.lt, *Seimas trejiems metams užšaldė LRT biudžetą*, 2025-11-27:

<https://www.lrt.lt/naujienos/verslas/4/2758119/seimas-trejiems-metams-uzsalde-lrt-biudzeta?srsId=AfmBOor5nXhiRWqN5Ra9RJ73Jow2dOXxwngMhtaR5XOrB3pjKgRyokNO>

Sąjungos vidurkis, tad svarbu paminėti ir Europos žiniasklaidos laisvės akto (EMFA)² 5 straipsnio 3 dalį, kurioje nustatyta, kad „Valstybės narės užtikrina, kad visuomeninių žiniasklaidos paslaugų teikėjų finansavimo procedūros būtų grindžiamos iš anksto nustatytais skaidriais ir objektyviais kriterijais. Tomis finansavimo procedūromis užtikrinama, kad visuomeniniai žiniasklaidos paslaugų teikėjai turėtų pakankamus, tvarius ir nuspėjamus finansinius išteklius, atitinkančius jų su viešosiomis paslaugomis susijusių įgaliojimų vykdymą ir gebėjimą plėtotis pagal tuos įgaliojimus. Tie finansiniai ištekliai turi būti tokie, kad būtų užtikrinta visuomeninių žiniasklaidos paslaugų teikėjų redakcinė nepriklausomybė.“

1 pav. EBU visuomeninių transliuotojų finansavimas vienam gyventojui, 2023 m. (anglų k.)

Atsižvelgiant į šį EMFA straipsnį, yra svarbu atkreipti dėmesį ir į visuomeninių transliuotojų finansavimo modelius, kurie glaudžiai siejasi su tuo, kaip šis straipsnis yra realizuojamas praktikoje ir ES šalių narių nacionalinėje teisėje.

Remiantis Europos transliuotojų sąjungos 2025 m. balandį publikuota analize³, kurioje pateikiami 2023 m. surinkti duomenys (2 pav.), 30 valstybių visuomeniniai transliuotojai (*Public Service Media*, PSM) yra finansuojami tiesiogiai iš valstybės biudžeto (iš ES valstybių šis modelis taikomas Estijoje, Latvijoje, Danijoje, Nyderlanduose, Belgijoje, Liuksemburge, Ispanijoje, Slovakijoje, Vengrijoje, Bulgarijoje, Rumunijoje, Maltoje ir Kipre), 4 atvejais yra aiškus ryšys su mokesčiais valstybės biudžete (iš ES šalių šis modelis taikomas Lietuvoje ir Prancūzijoje), 13 valstybių EBU narių visuomeninį transliuotoją finansuoja iš licencijos mokesčio (Airija, Lenkija, Čekija, Italija, Slovėnija, Kroatija, Graikija, Portugalija), 3 valstybėse taikomas namų ūkio mokestis (Vokietijoje ir Austrijoje), o 3 valstybėse visuomeninis transliuotojas pagrįdė finansuojamas fondais ne iš valstybės biudžeto (Švedijoje ir Suomijoje).

² 2024 m. balandžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2024/1083, kuriuo nustatoma bendra žiniasklaidos paslaugų vidaus rinkoje sistema ir iš dalies keičiama Direktyva 2010/13/ES (Europos žiniasklaidos laisvės aktas) (Tekstas svarbus EEE): <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1083/oj/lit>

³ EBU. *Funding of public service media, public version:*

<https://www.ebu.ch/publications/research/membersonly/report/funding-of-public-service-media>

MAIN SOURCE OF PSM INCOME (2023)

2 pav. Visuomeninių transliuotojų finansavimo tipai EBU (anglų k.).

Pagal EBU pateikiamą informaciją⁴, bendrai finansavimo modelius galima suskirstyti į tris pagrindines grupes:

1. Valstybės biudžetas.

Visuomeninių transliuotojų finansavimas tiesiogiai per valstybės dotacijas ir kitus pervedimus iš bendrojo valstybės biudžeto yra labiausiai paplitęs finansavimo modelis EBU. Valstybės biudžeto lėšų skyrimo sistemos ir sąlygos labai skiriasi.

Siekiant užtikrinti ir apsaugoti visuomeninių transliuotojų nepriklausomybę, kai kuriais atvejais asignavimai yra aiškiai susieti su tam tikromis mokesčių pajamomis arba nustatomi pagal makroekonominis rodiklius, pavyzdžiui, fiksuotą valstybės biudžeto dalį arba BVP. Tokiais mechanizmais siekiama padidinti pasirinkto finansavimo modelio nepriklausomybę ir stabilumą. Asignavimai taip pat gali būti nustatomi keleriems metams, siekiant išvengti staigių sumažėjimų.

2. Licencijos mokestis.

Licencijos mokestis tebėra svarbus visuomeninių transliuotojų finansavimo šaltinis ir vis dar plačiai paplitęs Vakarų Europoje. Paprastai tai yra fiksuotas mokestis, kurį moka namų ūkiai, o ne pavieniai asmenys. Nors tai laikoma seniai nusistovėjusiu visuomeninių transliuotojų finansavimo būdu, jis gali būti puikiai pritaikytas prie naujų žiniasklaidos realijų.

Konkrečiai, tradicinis licencijos mokestis gali būti pakeistas namų ūkio mokesčiu – modernizuota versija, nesusijusi su įrenginio nuosavybe. Jis jau egzistuoja trijose EBU šalyse (Austrijoje, Vokietijoje ir Šveicarijoje).

3. Su valstybės biudžetu nesusieti mokesčiai.

Visuomeniniai transliuotojai taip pat gali būti finansuojami iš specialiai tam skirtų mokesčių. Visuomeninio transliuotojo mokestis yra pagrįstas asmenimis ir proporcingas jų uždirbtoms pajamoms. Mokėjimai nėra pagrįsti namų ūkiais ar bet kokios rūšies prietaisų nuosavybe. Šis mokestis yra atskirtas į specialų fondą už valstybės biudžeto ribų, siekiant užtikrinti visuomeninio

⁴ EBU. *Funding of public service media, public version:*

<https://www.ebu.ch/publications/research/membersonly/report/funding-of-public-service-media>

transliuotojo nepriklausomybę. Šis modelis yra palyginti naujas ir šiuo metu taikomas Suomijoje ir Švedijoje.

Turkijoje taikomas kitoks modelis, kuris taip pat gali būti prilygintas fondui už valstybės biudžeto ribų. Ten PSM finansuojama per „TRT bandrol“ – specialų mokestį, taikomą importuotų garso ir vaizdo priėmimo įrenginių pardavimui.

Toliau darbe bus apžvelgiama po kelis atvejus iš kiekvieno visuomeninio transliuotojo finansavimo tipo/potipio.

1. FINANSAVIMAS IŠ VALSTYBĖS BIUDŽETO

Danija

Pagal Radijo ir televizijos transliavimo įstatymą⁵, visuomeninio transliuotojo pareigas Danijoje atlieka DR (dan. *Danmarks Radio*). Finansavimas DR teikiamas iš valstybės biudžeto, licencijų mokesčių ir pajamų iš programų bei kitų produktų ir paslaugų pardavimo, kitų subsidijų, dividendų, pelno dalies ir pan. DR netaikomos valstybės biudžeto ir leidimų išdavimo taisyklės, valstybės apskaitos taisyklės ir valstybės taisyklės dėl personalo ir kolektyvinių sutarčių sąlygų.

Visuomeninio transliuotojo finansavimas yra susietas su valstybės biudžetu, tačiau nustatomas pagal daugiametes žiniasklaidos sutartis, taikomas visai žiniasklaidos sričiai, ir pagal Kultūros ministerijos ir DR sudarytą viešųjų paslaugų sutartį⁶, kurioje apibrėžtos konkrečios užduotys, kurias DR privalo atlikti. Sutartyje nurodyta, kad finansinė sistema turi užtikrinti DR gebėjimą atlikti šias užduotis.

Sutarties 6 skyriuje nustatyta, kad DR taip pat gali būti finansuojama kultūros ministro nuožiūra iš licencijų mokesčių, jei yra ankstesnių metų licencijų mokesčių perteklius (pvz., dėl licencijų mokesčių įsiskolinimų surinkimo).

DR biudžetas 2025 m. siekė 3 689,5 mln. DKK (494 mln. eurų), 2026 m. bus 3 691,6 mln. DKK (494,2 mln. eurų). Biudžeto subsidijos gali būti koreguojamos atsižvelgiant į bendrą biudžetą. Dokumente nustatyta, kad siekiant užtikrinti veiksmingą ir sklandų DR veikimą, viešosios subsidijos gali viršyti grynąsias sąnaudas iki 10 procentų metinių viešosios paslaugos teikimo sąnaudų.

Sutartyje nurodytos subsidijos mokamos iš anksto lygiomis dalimis kas mėnesį. Finansų ministras, susitaręs su DR, gali nustatyti kitokias mokėjimo datas⁷.

Estija

Estijoje nacionalinio visuomeninio transliuotojo „Eesti Rahvusringhääling“ (ERR) teisinį statusą, tikslus, uždavinius, finansavimą, valdymą ir veiklos organizavimą reglamentuoja Estijos visuomeninio transliavimo įstatymas (toliau – Įstatymas)⁸.

⁵ *Lov om radio- og fjernsynsvirksomhed LBK nr 1350 af 04/09/2020*; 15 straipsnis:

<https://lovkompas.dk/lovgivning/lov-om-radio-og-fjernsynsvirksomhed-mv>

⁶ *DR's PUBLIC SERVICE-KONTRAKT FOR 2024-2026*:

https://slks.dk/fileadmin/user_upload/SLKS/Omraader/Medier/Public_service_ny_-_tilgaengeligt/Kontrakter/DR/Public_service-kontrakt_for_DR_2024-2026.pdf

⁷ European Audiovisual Observatory (EAO). *Governance and Funding of Public Service Media (PSM)*:

<https://rm.coe.int/psm-tables-april-2025/1680b5436b>

Lov om radio- og fjernsynsvirksomhed LBK nr 1350 af 04/09/2020; 15 ir 38a(2) straipsniai:

<https://lovkompas.dk/lovgivning/lov-om-radio-og-fjernsynsvirksomhed-mv>

⁸ *Eesti Rahvusringhäälingu saadus*: <https://www.riigiteataja.ee/akt/108102024002?leiaKehtiv>

<https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/507112024004/consolide/current>

Estijos visuomeninis transliuotojas ERR yra finansuojamas iš valstybės biudžeto ir nuo 2002 m. nebetransliuoja reklamos. Kiekvienais metais ERR biudžetas teikiamas patvirtinti Estijos parlamentui. Įstatymo 7 straipsnio 5 dalyje nustatyta, kad viešojo transliavimo pajamas sudaro:

- 1) metinis asignavimas iš valstybės biudžeto;
- 2) pajamos iš savo programų ir žiniasklaidos paslaugų transliavimo ir platinimo teisių pardavimo;
- 3) pajamos iš dotacijos, skirtos pelno siekiančiai veiklai iš savo archyvų medžiagos;
- 4) pajamos iš viešojo transliavimo turto pardavimo;
- 5) dovanos ir aukos, kurios nelaikomos parama, gauta iš rėmėjų;
- 6) palūkanas ir kitas finansines pajamas;
- 7) pajamos iš viešojo transliavimo produktų ir paslaugų pardavimo, kurios neprieštarauja viešojo transliavimo tikslams;
- 8) finansavimas projektams, skirtiems konkrečioms tikslams;
- 9) kitos pajamos iš viešojo transliavimo veiklos, kurios neprieštarauja viešojo transliavimo tikslams ir kurias patvirtino Viešojo transliavimo taryba.

Finansavimas skiriamas kasmet. Remiantis įstatymo 10 straipsnio 2 dalies 2 punktu, valstybės biudžeto lėšos, reikalingos viešosioms funkcijoms vykdyti, skiriamos einamiesiems finansiniams metams. Siekiant gauti valstybės biudžeto paramą šio įstatymo numatytoms funkcijoms vykdyti, tarp visuomeninio transliuotojo ir Kultūros ministerijos sudaroma administracinė sutartis. Sutartyje nurodoma valstybės biudžeto lėšos, reikalingos viešosioms funkcijoms vykdyti, skiriamos einamiesiems finansiniams metams.

Vertinant išteklių pakankumą ir apsaugas nuo finansavimo sumažinimo, Estijoje nėra jokių įstatyminių visuomeninio transliuotojo finansavimo apsaugos priemonių. Tiesa, yra svarstymų pakeisti vienerių metų finansavimo modelį į ketverių metų finansinę perspektyvą⁹.

2025 m. Estijos visuomeninio transliuotojo biudžetas siekė apie 55,5 mln. eurų. Planuojama, kad 2026 m. ERR bus skirta 64,5 mln. eurų¹⁰.

Latvija

Nuo 2025 m. sausio 1 d. Latvijos nacionalinis visuomeninis transliuotojas „Latvijas Sabiedriskais medijs“ (LSM) sujungė iki tol atskirai veikusias medijas „Latvijas Televīzija“ ir „Latvijas Radio“¹¹. Latvijos nacionalinio transliuotojo veiklą reglamentuoja Visuomeninės elektroninės žiniasklaidos ir jos valdymo įstatymas (toliau – Įstatymas)¹².

Finansavimas transliuotojui skiriamas vieneriems metams, kai parlamentas priima įstatymą dėl kitų metų valstybės biudžeto. Sujungus transliuotojus į vieną subjektą, LSM 2025 ir 2026 metais buvo nustatytas 0,13 proc. BVP fiksuotas finansavimas, užtikrinant, kad asignavimai negali būti mažesni nei praėjusių metų lygis¹³. Visuomeninio transliuotojo biudžeto nemažinimas yra užfiksuotas įstatymo 7 straipsnio 1 dalyje, kurioje teigiama, kad valstybės biudžeto subsidija viešosios paslaugos užduočių vykdymui negali būti mažesnė už praėjusių metų subsidiją, jeigu metinis valstybės biudžetas nėra mažesnis už praėjusių metų valstybės biudžetą.

⁹ ERR. *European Commission criticizes funding of Estonia's public broadcaster*:

<https://news.err.ee/1609886641/european-commission-criticizes-funding-of-estonia-s-public-broadcaster>

¹⁰ State Media Monitor. *Estonian Public Broadcasting (ERR)*: <https://statemediamonitor.com/2025/09/eesti-rahvusringhaaling-err/>

¹¹ The Saeima: *A single public media company to be introduced as of 1 January 2025*: <https://www.saeima.lv/en/news/saeima-news/29027-/33054-the-saeima-a-single-public-media-company-to-be-introduced-as-of-1-january-2025>

¹² *Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likums*: <https://likumi.lv/ta/id/319096-sabiedrisko-elektronisko-plassazinas-lidzeklu-un-to-parvaldibas-likums>

¹³ State Media Monitor. *Latvia Public Media (Latvijas Sabiedriskais Medijs)*: <https://statemediamonitor.com/2025/09/latvijas-televizija-ltv/>

Nyderlandai

Nyderlandų nacionalinio visuomeninio transliuotojo valdymo struktūra yra detalai apibrėžta 2008 m. Žiniasklaidos įstatyme¹⁴ (ol. *Mediawet 2008*)¹⁵. Nacionalinę visuomeninės žiniasklaidos misiją valdo ir koordinuoja Nyderlandų viešojo transliuotojo fondas (*Stichting Nederlandse Publieke Omroep*, NPO), kuris prižiūri pagrindines institucijas, tokias kaip Nyderlandų transliuotojų fondas (*Nederlandse Omroep Stichting*, NOS) ir NTR fondas (*Stichting NTR*).

Remiantis Žiniasklaidos įstatymo 2.143 straipsniu, Nyderlanduose visuomeninio transliuotojo finansavimas daugiausia remiasi mokesčių mokėtojų pinigais ir reklamos mokesčiais. Minimalus biudžetas nustatomas 5 metų laikotarpio pradžioje (šiuo metu 2022–2026 m.) ir kasmet perskaičiuojamas pagal kainų indeksą. Be valstybės biudžeto, finansavimas gaunamas iš platintojų (kabelinės televizijos operatorių ir kt.) mokesčių už transliavimą, rėmėjų, turinio pardavimo, teisių, prekybos ir kitų komercinių pajamų. 2.144 straipsnyje nustatyta, kad visuomeniniams transliuotojams skiriamas nacionalinės žiniasklaidos įnašas 2025 m. sudaro ne mažiau kaip 1 040 379 000 eurų.

2.148a straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad už šią sritį atsakingas ministras prieš kiekvieną 5 metų laikotarpį nustato minimalią sumą, kuri skiriama nacionalinei viešajai žiniasklaidos tarnybai jos pareigoms vykdyti. 2 dalyje nustatyta, kad pirmaisiais minėto laikotarpio metais 1 dalyje nurodyta suma yra lygi sumai, skirtai nacionalinei viešajai žiniasklaidos tarnybai pagal to metų nacionalinį biudžetą. Vyriausybės žiniasklaidai skiriamos sumos procentinė dalis ateinančiais metais koreguojama pagal Nyderlandų statistikos tarnybos apskaičiuotą namų ūkių skaičiaus augimo indeksą atitinkamais metais ir Nyderlandų ekonomikos politikos analizės biuro apskaičiuotą vartotojų kainų indeksą atitinkamais metais. 3 dalyje nustatyta, jeigu po 1 dalyje nurodyto penkerių metų laikotarpio pradžios pasikeitusios aplinkybės iš esmės prieštarauja 1 ir 2 dalyse nustatyta tvarka nustatytų sumų tolesniam taikymui, ministras gali pakeisti likusiems metams skirtą sumą. 4 dalyje nustatyta, kad jei suma, nurodyta 3 dalyje, keičiama, ministras kompensuoja žalą, kurią patyrė nacionalinė viešoji žiniasklaidos tarnyba.

2. FINANSAVIMAS SUSIETAS SU Į BIUDŽETĄ SURENKAMAIŠ MOKESČIAIS

Prancūzija

Valstybės finansavimas visuomeniniam transliuotojui Prancūzijoje sudaro dalį pridėtinės vertės mokesčio (PVM) pajamų, kurių suma kasmet nustatoma Finansų įstatyme¹⁶. Tai nėra pastovus dydis, tačiau visuomeniniams transliuotojams išlaikomas reikalingas finansavimas vykdyti savo pareigas.

Finansų įstatymo 2 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad visų rūšių mokesčiai gali būti tiesiogiai skiriami vietos valdžios institucijoms, jų viešosioms įstaigoms ir socialinės apsaugos įstaigoms, atsižvelgiant į šio straipsnio III dalyje ir 34 bei 51 straipsniuose numatytas išlygas. Atsižvelgiant į tas pačias išlygas, tam tikra bet kokios rūšies mokesčio suma gali būti tiesiogiai skiriama viešojo garso ir vaizdo komunikacijos sektoriaus įstaigoms.

Finansavimas nustatomas kasmet, tačiau paprastai tarp valstybės ir kiekvienos visuomeninės žiniasklaidos priemonės pasirašoma daugiametė sutartis, kurioje nustatomi įvairūs tikslai ir rodikliai ateinantiems 3–5 metams, taip pat numatomas daugiametis visuomeninei žiniasklaidos priemonei skirtų viešųjų išteklių paskirstymas ateinantiems metams. Šis paskirstymas yra tik orientacinis. Biudžetas visuomeniniam transliuotojui skiriamas kasmet pagal Finansų įstatymą, o visuomeninio

¹⁴ Galimas kitas vertimas – Žiniasklaidos aktas.

¹⁵ *Mediawet*: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0025028/2025-11-13>

¹⁶ *Loi organique n° 2001-692 du 1 août 2001 relative aux lois de finances*: https://www.legifrance.gouv.fr/loda/article_lc/LEGIARTI000050780588

transliuotojo kompetencija yra nustatyta Audiovizualinės žiniasklaidos įstatyme neribotam laikotarpiui (ir gali būti keičiama tik pakeičiant įstatymą).

Kiekvieną kartą, kai valstybė ir visuomeninė žiniasklaida derasi dėl naujos daugiametės sutarties, Prancūzijos audiovizualinio sektoriaus reguliavimo institucija pateikia nuomonę dėl šios sutarties turinio, nuomonę taip pat išreiškia Nacionalinė Asamblėja ir Senatas. Šiose nuomonėse daugiausia dėmesio skiriama visuomeninei žiniasklaidai nustatytiems strateginiams tikslams ir šių tikslų bei jiems pasiekti skirtų išteklių atitikčiai¹⁷.

Kadangi visuomeniniai transliuotojai finansuojami iš tam tikros PVM sumos, šie ištekliai nepatenka į metinio biudžeto reguliavimo sritį (jie nelaikomi mokėjimo asignavimais). Tačiau, jei priimamas Finansų įstatymo pakeitimas, šią sumą galima padidinti arba sumažinti (tačiau tai turi patvirtinti Prancūzijos parlamentas – Prancūzijos vyriausybė negali priimti šio sprendimo vienašališkai).

3. FINANSAVIMAS PAGAL LICENCIJOS MOKESTĮ

Airija

Airijos visuomeninis transliuotojas RTÉ gauna finansavimą iš licencijos mokesčio (160 eurų metinio mokesčio, taikomo kiekvienam namų ūkiui, įmonei ar institucijai Airijoje, turinčiai televizorių) ir komercinių pajamų (reklamos ir kitos komercinės veiklos). Dėl mažėjančių RTÉ gaunamų licencijos mokesčio pajamų, 2024 m. vyriausybė paskelbė apie trejų metų laikino finansavimo susitarimą, kuriuo siekiama papildyti licencijos mokesčio pajamas iki 2027 m. Tačiau tai yra laikinas susitarimas, kuris iš esmės nekeičia teisės aktuose numatyto finansavimo modelio.

Airijos Transliavimo įstatymo¹⁸ 123 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad už visuomeninį transliuotoją atsakingas ministras, gavęs viešųjų išlaidų ir reformų ministro pritarimą, kiekvienais finansiniais metais paskiria finansavimą visuomeniniams transliuotojams (RTÉ ir TG4) pagal surinktą licencijų mokestį, atėmus bet kokias mokesčio surinkimo metu patirtas išlaidas. Ministras, pasikonsultavęs su viešųjų išlaidų ir reformų ministru, nustato RTÉ ir TG4 mokėtiną sumos dalį, atsižvelgdamas į jų gebėjimą įgyvendinti viešųjų paslaugų tikslus.

Transliavimo įstatymo 124 straipsnio 8 dalyje numatyta, kad viešojo finansavimo pakankumas yra peržiūrimas kas penkerius metus, kad RTÉ galėtų įgyvendinti savo viešųjų paslaugų tikslus. 124 straipsnio 2 dalyje taip pat numatyta, kad žiniasklaidos reguliavimo institucija *Coimisiún na Meán* privalo kasmet peržiūrėti, koku mastu RTÉ per praėjusius finansinius metus įvykdė savo viešųjų paslaugų išpareigojimus ir ar viešasis finansavimas yra pakankamas (arba nepakankamas), kad RTÉ galėtų įgyvendinti savo viešųjų paslaugų tikslus.

Airijos parlamentas šiuo metu peržiūri Transliavimo įstatymo nuostatas ir paskelbė pakeitimo projektą, kuriame yra nuostatos dėl finansavimo, skirtos atspindėti Europos žiniasklaidos laisvės akto nuostatas ir Airijos žiniasklaidos ateities komisijos ataskaitą¹⁹ (įskaitant pakeitimą, pagal kurį viešojo finansavimo viešosioms žiniasklaidos priemonėms pakankumas būtų vertinamas kas trejus metus, o ne kas penkerius metus, kaip yra dabar), tačiau galutinis sprendimas dėl finansavimo ir toliau priklausys atitinkamam vyriausybės ministrui.

Čekija

¹⁷ European Audiovisual Observatory (EAO). *Governance and Funding of Public Service Media (PSM)*: <https://rm.coe.int/psm-tables-april-2025/1680b5436b>

¹⁸ Broadcasting Act, 2009: <https://www.irishstatutebook.ie/eli/2009/act/18/enacted/en/print#sec81>

¹⁹ Report of the Future of Media Commission: <https://www.gov.ie/en/the-future-of-media-commission/publications/report-of-the-future-of-media-commission/>

Čekijos televizijos (ček. *Česká televize*) veikla yra reguliuojama Čekijos televizijos įstatymu²⁰. Įstatymo 10 straipsnyje nustatyta, kad Čekijos televizijos finansiniai ištekliai remiasi televizijos mokesčiais, kurie yra renkami pagal specialų teisės aktą ir pajamomis iš verslo veiklos.

11 straipsnyje nustatyta, kad Čekijos televizija turi teisę, laikydamasi teisės aktuose nustatytų sąlygų, vykdyti verslo veiklą, susijusią su jos veiklos sritimi ir nekeliančią pavojaus jos užduotims. Pagal specialų teisės aktą renkami mokesčiai gali būti naudojami tik šio įstatymo 2, 3 ir 3a straipsniuose nustatytoms visuomeniniam transliuotojui paskirtoms užduotims vykdyti.

Įstatymo dėl televizijos ir radijo mokesčių²¹ 2 straipsnyje nustatyta, kad televizijos licencijos mokestis mokamas už įrenginį, kuris techniškai gali atkurti televizijos transliacijas, pasirinktas individualiai, jei jos perduodamos antžeminės radijo transliacijos įrangą, naudojanti radijo dažnius, skirtus radijo ar televizijos transliacijų platinimui ir perdavimui, palydovais ar kabelinėmis sistemomis (toliau – „televizijos imtuvas“). Tokia įrangą laikoma televizijos imtuvu, net jei mokesčių mokėtojas ją modifikuoja kitam tikslui. Radijo ir televizijos mokesčiai mokami už įrangą, kuri techniškai gali atkurti radijo ir televizijos laidas individualiai pasirenkamu būdu (2 straipsnio 3 dalis).

3 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad televizijos mokesčio mokėtojas yra fizinis arba juridinis asmuo, kuris yra televizijos imtuvo savininkas. Jeigu fizinis arba juridinis asmuo, kuris nėra jo savininkas, turi arba naudoja televizijos imtuvą ne mažiau kaip 1 mėnesį, šis asmuo yra mokėtojas. Jei radijo ar televizijos imtuvas yra transporto priemonės priedas, mokėtojas yra transporto priemonės operatorius (3 straipsnio 3 dalis).

6 straipsnyje nustatyti mėnesiniai mokesčių už viešąjį transliavimą dydžiai – 150 CZK (6,17 euro) už televiziją ir 55 CZK (2,26 euro) už radiją²². Tai nuo 2025 m. liepos mėn. apima visus prie interneto prijungtus įrenginius (televizorių, telefoną, kompiuterį)²³.

4. FINANSAVIMAS PAGAL NAMŲ ŪKIO MOKESTĮ

Austrija

Austrijos visuomeninis transliuotojas ORF yra įsteigtas kaip fondas pagal ORF įstatymą (toliau – Įstatymas)²⁴, o jo veikla finansuojama pagal ORF įmokų įstatymą²⁵. ORF įmokų įstatymas numato vadinamąjį namų ūkio mokestį. Tačiau įstatymas ORF įmokų surinkimo tiesiogiai nesieja su apibrėžtu „namų ūkiu“ ar „būstu“, o nurodo, kad įmokos yra mokamos pagal centriniame gyventojų registre įregistruotą „pagrindinę gyvenamąją vietą“. Tuo tarpu verslininkai vertinami pagal verslo patalpų skaičių ir bendrą sumokėtų darbo užmokesčių sumą, o galutinė mokesčio prievolė nustatoma savivaldybės lygmeniu pagal 1993 m. Savivaldybių mokesčių įstatymą. Ryšys su konkrečiais televizijos ar radijo transliavimo prietaisais buvo panaikintas²⁶.

ORF įstatymo 31 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad ORF finansavimo suma turi būti nustatoma taip, kad būtų užtikrintas transliuotojui priskirtų uždavinių įvykdymas remiantis ekonomišku, sąnaudų atžvilgiu efektyviu ir tikslingu administravimu. Taip pat, nustatant įnašą, atsižvelgiama į bendrą ekonominę padėtį. Įnašo suma, reikalinga numatytoms viešojo užduoties vykdymo išlaidoms

²⁰ Zákon č. 483/1991 Sb. Zákon České národní rady o České televizi: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-483/zneni-20250501>

²¹ Zákon č. 348/2005 Sb. Zákon o rozhlasových a televizních poplatcích a o změně některých zákonů: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-348>

²² Zákon č. 348/2005 Sb. Zákon o rozhlasových a televizních poplatcích a o změně některých zákonů: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-348>

²³ European Audiovisual Observatory (EAO). Governance and Funding of Public Service Media (PSM): <https://rm.coe.int/psm-tables-april-2025/1680b5436b>

²⁴ Bundesgesetz über den Österreichischen Rundfunk (ORF-Gesetz, ORF-G): <https://www.ris.bka.gv.at/geltendefassung.wxe?abfrage=bundesnormen&gesetzesnummer=10000785>

²⁵ Gesamte Rechtsvorschrift für ORF-Beitrags-Gesetz 2024, Fassung vom 19.12.2025: <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=20012352>

²⁶ European Audiovisual Observatory (EAO). Governance and Funding of Public Service Media (PSM): <https://rm.coe.int/psm-tables-april-2025/1680b5436b>

padengti, gali būti koreguojama atsižvelgiant į numatomą žiūrovų ir klausytojų, kurie privalo mokėti įnašą, skaičių per penkerių metų laikotarpį nuo įnašo nustatymo dienos.

Vokietija

Vokietijoje visuomeninių transliuotojų paslaugos finansuojamos iš esmės iš viešųjų licencijų mokesčių, kurie sudaro didžiąją dalį jų biudžeto. Pavyzdžiui, visoje šalyje veiklą vykdančios ZDF gauna apie 5 eurus per mėnesį iš bendros 18,36 eurų sumos, kurią kiekvienas Vokietijos namų ūkis moka viešųjų žiniasklaidos priemonių rėmimui.

Pastaraisiais metais ZDF biudžetas nuolat didėjo. Remiantis bendrovės duomenimis, 2025 m. įmonės biudžetas buvo 2,649 mlrd. eurų, kurių 2,259 mlrd. eurų (85,2 proc.) sudarė finansavimas iš surinkto licencijų mokesčio.

Finansiniai pokyčiai ateinančiais metais kels didelį iššūkį visuomeninių transliuotojų finansavimo išlaikymui. Nors Transliuotojų finansinių poreikių peržiūros ir nustatymo komisija (KEF; komisija, kurią sudaro 16 nepriklausomų ekspertų) rekomendavo padidinti mėnesinį mokestį iki 18,94 eurų 2025–2028 m. laikotarpiui, Vokietijos žemės nusprendė išlaikyti licencijos mokestį stabilų 2025 ir 2026 finansiniais metais. Šis sprendimas sukėlė finansavimo trūkumą ir paskatino diskusijas apie tai, kaip visuomeniniai transliuotojai gali veiksmingai veikti ir vykdyti savo viešąją misiją turėdami mažesnius realius finansinius išteklius²⁷.

Visų žemių pasirašytoje žiniasklaidos sutarties²⁸ 34 straipsnyje nustatyta, kad viešosios paslaugos transliavimo finansavimas turi užtikrinti, kad visuomeniniai transliuotojai galėtų vykdyti savo konstitucines ir įstatymines užduotis. Visų pirma jis turi užtikrinti viešosios paslaugos transliavimo egzistavimą ir plėtrą. 35 straipsnyje nustatyta, kad visuomeniniai transliuotojai yra finansuojami iš licencijos mokesčių, pajamų iš reklamos ir kitų pajamų; pagrindinis finansavimo šaltinis yra licencijos mokestis. 36 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad visuomeninio transliavimo finansavimo reikalavimus reguliariai peržiūri ir nustato KEF, atsižvelgdama į efektyvumo ir ekonomiško principus, įskaitant susijusias racionalizavimo galimybes; peržiūra grindžiama finansavimo reikalavimais, kuriuos pateikia valstybinės transliavimo bendrovės, sudarančios Vokietijos viešųjų transliuotojų asociaciją.

Finansavimas visuomeniniams transliuotojams paprastai nustatomas ketverių metų laikotarpiui. Kas dvejus metus visuomeniniai transliuotojai praneša apie savo finansinius poreikius KEF. KEF kas dvejus metus teikia ataskaitą apie visų federalinių žemių vyriausybių finansinius poreikius ir teikia rekomendacijas dėl licencijos mokesčio pakeitimų²⁹. Per šį ketverių metų finansavimo laikotarpį nėra galimybės persvarstyti finansavimą ir nėra galimybės daryti pakeitimus dabartiniu laikotarpiu. Finansavimas visada nustatomas ketverių metų laikotarpiui. Pakeitimai gali būti daromi tik naujam laikotarpiui.

5. FINANSAVIMAS IŠ SPECIALAUS MOKESČIO

Suomija

²⁷ State media monitor. *Zweites Deutsches Fernsehen (ZDF)*: <https://statemediamonitor.com/2025/08/zweites-deutsches-fernsehen-zdf/>

²⁸ Medienstaatsvertrag (MStV): https://www.die-medienanstalten.de/fileadmin/user_upload/Rechtsgrundlagen/Gesetze_Staatsvertraege/Medienstaatsvertrag_MStV.pdf

²⁹ European Audiovisual Observatory (EAO). *Governance and Funding of Public Service Media (PSM)*: <https://rm.coe.int/psm-tables-april-2025/1680b5436b>

Kaip numatyta 1993 m. transliuotojo „Yleisradio“ įstatyme³⁰, Suomijos visuomeninis transliuotojas yra Yle (suom. *Yleisradio*). Yle yra viešosios paslaugos žiniasklaidos bendrovė, priklausanti Suomijos valstybei ir Suomijos piliečiams.

Yle veikla finansuojama iš asignavimų, kurie mokami iš viešojo transliavimo mokesčio pajamų. Be to, Yle gauna nedideles komercines pajamas iš programų veiklos, paslaugų pardavimo, patalpų ir įrangos nuomos bei kitų pajamų, kurios sudaro mažiau nei 5 proc. bendrų pajamų. Suomijos parlamentas priima sprendimą dėl Yle mokesčio įstatymo, kuris nustato Yle mokesčio dydį ir kas jį moka. Yle nepriima sprendimų dėl mokesčio ar jo dydžio. Yle mokestis yra privalomas asmenims, vyresniems nei 18 metų, taip pat organizacijoms, užsiimančioms verslu, profesine praktika ar žemės ūkiu Suomijoje. Taip pat Suomijoje veikia Valstybinis televizijos ir radijo fondas, kuris yra naudojamas kaip finansinė-techninė priemonė, skirta per fondą pervesti asignavimus iš valstybės lėšų visuomeniniam transliuotojui. Fondas neturi įtakos Yle finansavimo sumai.

Valstybinės televizijos ir radijo fondo įstatymo³¹ 3 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad lėšos fondui pervedamos iš biudžeto, siekiant padengti išlaidas, susidariusias teikiant viešąsias paslaugas, nustatytas „Yleisradio“ įstatymo 7 straipsnyje. Įstatyme taip pat rašoma, kad 2013 m. asignavimai sudarė 500 mln. eurų. Asignavimų suma peržiūrima kasmet, kad atitiktų išlaidų lygio pokyčius. Peržiūros pagrindas yra indeksas, kuriame trečdalis svorio skiriamas bendram pragyvenimo išlaidų indeksui, o du trečdaliai – darbo užmokesčio ir atlyginimų indeksui.

Fondo įstatymo 5 straipsnyje nustatyta, kad fondo turtas susideda iš valstybės biudžeto asignavimų, surinktinių mokesčių ir ankstesnių finansinių laikotarpių perviršio, kurie laikomi Fondo konsoliduotos apskaitos bendroje sąskaitoje. Vyriausybė sprendžia dėl Fondo turto paskirstymo įvairiems tikslams pagal panaudojimo planą kalendoriniais metais. Dėl ypatingų priežasčių panaudojimo planas gali būti keičiamas ir kalendorinių metų eigoje (5 straipsnio 3 dalis).

Formaliai tiek visuomeninio transliuotojo įgaliojimai, tiek finansavimas yra nuolatiniai. Abu gali būti peržiūrėti parlamento balsų dauguma. Praktikoje šį peržiūra atliekama kas 4–8 metus remiantis parlamento konsensu³².

Švedija

Švedijoje yra trys visuomeniniai transliuotojai – televizija SVT, radijas SR ir šviečiamąjį turinį televizijoje ir radijuje transliuojantis UR. SVT, SR ir UR priklauso nepriklausomam Švedijos radijo, Švedijos televizijos ir Švedijos švietimo radijo fondui (šved. *Förvaltningsstiftelsen för Sveriges Radio AB, Sveriges Television AB och Sveriges Utbildningsradio AB*) (toliau – Fondas). Šis Fondas veikia kaip buferis tarp transliuotojų ir tiesioginės politinės kontrolės, užtikrinantis redakcinę nepriklausomybę³³.

Įstatymo dėl visuomeninės radijo ir televizijos finansavimo (toliau – Įstatymo)³⁴ 5 straipsnyje nustatyta, kad visuomeniniai transliuotojai Švedijoje yra finansuojami iš individualaus viešųjų paslaugų mokesčio, kuris mokamas per pajamų mokesčio kortelę. Mokestis sudaro 1 proc. asmens pajamų, bet ne daugiau kaip 1219 SEK (111,73 euro) vienam asmeniui per metus.

Įstatymo 1 straipsnyje nustatyta, viešųjų paslaugų mokesčio lėšos gali būti naudojamos tik radijo ir televizijos veiklai, skirtai visuomenei, bei su ja tiesiogiai susijusiai veiklai finansuoti. Tokia

³⁰ *Laki Yleisradio Oy:stä, 1380/1993*: <https://www.finlex.fi/eli?uri=http://data.finlex.fi/eli/sd/1993/1380/ajantasa/2025-06-27/fin>

³¹ *Laki valtion televisio- ja radiorahastosta*: <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/1998/745>

³² European Audiovisual Observatory (EAO). *Governance and Funding of Public Service Media (PSM)*: <https://rm.coe.int/psm-tables-april-2025/1680b5436b>

³³ State Media Monitor. *Sveriges Television (SVT)*: <https://statemediamonitor.com/2025/08/sveriges-television-svt/>

³⁴ *Lag (2018:1893) om finansiering av radio och tv i allmänhetens tjänst*: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-20181893-om-finansiering-av-radio-och-tv-i_sfs-2018-1893/

veikla turi būti vykdoma pagal Radijo ir televizijos įstatymą³⁵ išduotą transliavimo licenciją, kurioje privalomai numatytas draudimas transliuoti reklamą.

Įstatymo 2 straipsnyje nustatyta, kad finansavimas visuomeniniams transliuotojams yra skiriamas 8 metų laikotarpiui ir tai yra susieta su transliavimo licencijos išdavimu. Nors kasmet priimamas oficialus parlamento sprendimas dėl lėšų iš viešųjų paslaugų sąskaitos paskirstymo visuomeniniams transliuotojams, diskusijos šiuo klausimu kasmet nevyksta. Visuomeninių transliuotojų finansavimas nustatomas kartu su sprendimu dėl aštuonerių metų veiklos laikotarpio ir iš esmės yra privalomas visam šiam laikotarpiui.

Toks finansavimo modelis užtikrina visuomeninių transliuotojų finansinį nepriklausomumą, veiklos tęstinumą ir apsaugą nuo trumpalaikio politinio spaudimo pagal EMFA 5 straipsnio 3 dalį.

Parengė

Informacijos ir komunikacijos departamento Tyrimų skyriaus

Patarėjas Giedrius Kanapka

tel. (0 5) 209 6874, el. p. giedrius.kanapka@lrs.lt

Seimo kanceliarijos Informacijos ir komunikacijos departamento Tyrimų skyriaus parengti analitiniai ir informaciniai darbai skirti Seimo narių parlamentinei ir Seimo kanceliarijos veiklai. Šiuose darbuose pateikta informacija nėra oficiali Lietuvos Respublikos Seimo pozicija. Šį darbą atgaminti, išleisti, platinti, versti, perdirbti, viešai skelbti, išskyrus įstatymų nustatytas išimtis, galima tik gavus Seimo kanceliarijos leidimą.

Visais atvejais naudojant šį darbą privaloma nurodyti šaltinį.

© Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarija, 2025

³⁵ Radio- och tv-lag (2010:696): https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningsamling/radio-och-tv-lag-2010696_sfs-2010-696/